

září 1899 č. 47800 obchodním komorám předem oznámilo, na základě zkušeností nabytých v Německu zvláštním zákonem o nekalé soutěži ze dne 27. května 1896 upravití celou materii jednotně.

V Uhrách, kde byla legislativa na tomto poli zdrženlivá, měli od 30. června 1894 platný zákon, článek XXXIV. z roku 1893 o správném označování množství obsahu paketrovaně prodávaného zboží a smluvili roku 1907. s Rakouskem ochranu označování místního původu tokajského vína.

Obchod ve službách potřeby umravněného lidstva se řídil pravidly slušnosti a důvěry, staršími nad každé pozitivní právo. Zvrhly-li se konkurenční způsoby na trhu, pak jest naléhavým úkolem zákonodárství, aby pozitivními sankcemi zabezpečilo očištu a vrátilo hospodářskému životu solidnost, která jest jeho základní zárukou doma i v cizině.

Dr. Volkar:

Účast občanstva v jurisdikci okresních a župních úřadů.

Rozpadnutím rakousko-uherské monarchie uvolnil se pokrok též ve snahách odstranění zastaralých zvyklostí a norem centralisujícího, jednostranného systému veřejné vnitřní správy. Osvobození a osamostatnění národové chopili se vlastního zbudování této správy dle potřeb moderního života, vyhovujících kulturním a národním požadavkům. O zdokonalení soudnictví ve správě pracovalo se po desetiletí i v našem písemnictví, při čemž bylo hleděno na daleko pokrokovější úpravu toho oboru veřejné správy v našich sousedních německých státech. Nedá se popírati, že se též se strany některých rakouských vlád a orgánů vědeckých, přihlíželo na nahromaděné překážky, zadržující náležitý postup veřejné vnitřní správy. Koerberovy studie o reformě veřejné správy z roku 1904 vytkly důkladně vady, jichž odůvodnění nebylo z žádné povolané strany popíráno. Návrhy na odklizení a urovnání nedostatků, zvláště zamýšlené vytvoření správní justice však pro různé poměry kulturní, národnostní a politicko-historické jednotlivých zemí v celku nevyhovovaly, byly z valné části cizího právního a kulturního původu i přesvědčení.

Koerberovy zásady o organickém sloučení veřejné správy státní se samosprávou zemí a okresů, o uspořádání správního soudnictví ve vnitřní správě, povolání do něho občanského živlu, o úpravě správního řízení pro výkon správní jurisdikce jakož i trestního policejního práva, byly předmětem čilého rozboru theoretiků i praktiků, při čemž často převládaly stranicko-politické a národnostní náhledy i protivy; vznikla z toho celá literatura. Odborné projednávání otázek reformy veřejné správy vnitřní i finanční bylo pak vládou uloženo zvláštní komisi, r. 1911 do Vídně svolané. Působnost komise byla ustanovena na dobu tří roků. Záslužné a velice obsáhlé práce byly ukončeny r. 1914 a státní tiskárnou uveřejněny. O celkovém pozitivním výsledku prací této komise však nelze mluvit, neboť ke konci mnohých porad v rozličných výborech a komisích členové redakčního výboru, kteří měli formulovati plenární usnesení o návrzích organizace vnitřní správy, pro odchylnost náhledů se nesešli ke konečné redakci celkového elaborátu komise. Někteří členové pro různost názorů své hotové návrhy odvolali. V některých výborech komise byly vypracovány důkladně odůvodněné návrhy zákonů a nařízení pro jednotlivé obory reformy vnitřní a finanční správy, o nichž se níže na příslušném místě zmíníme. O mnohých z těchto návrhů, zpráv a motivů, resolucí a usnesení výborů komise, nalézáme odborné příznivé úvahy v českých časopisech, z čehož lze souditi, že se dá toho materiálu i pro reformní práce českoslov. republiky s dobrým výsledkem použiti.

Působení laického živlu ve vnitřní správě — politické — nebylo za rakouského zákonodárství a režimu z administrativy vyloučeno; ve mnohých centrálních státních i autonomních úřadech byly zřizovány poradní sbory a komise znalecké, které se dobře osvědčily. Pro školní i berní správu byly volbami povolávání zástupcové občanstva; v autonomní správě působí vůbec občanstvo. V politické správě máme starší a též osvědčené zařízení o účasti občanstva ve správě jurisdikce. Dle branného zákona a prováděcího nařízení (instrukce) jest totiž ustanoveno, že se má o žádostech (reklamacích) za přiznání úlev ve vykonávání činné vojenské služby presenční u odvodních okresních komisí rozhodovati. Přípravné řízení provede okresní hejtmanství pro tuto komisi, která je složena z členů vojenské správy (velitelů doplňovacích okresů řadového vojska i zeměbrany) i správy politické,

totiž okresního hejtmana i jednoho referenta jeho. Do této komise patří též dva členové okresního výboru jako experti a důvěrníci odvodní komise s poradním hlasem. Postup při rozhodování o reklamaci byl ten, že dal okresní hejtman jako politický předseda odvodní komise svým referentem komisi sdělit žádost s návrhem o rozhodnutí; po té se měli vyjádřit vojenští členové komise, pak experti autonomních úřadů. Když vojenští členové nesouhlasili s návrhem okresního hejtmana na vyhovění přednesené žádosti, musel se spis předložit druhé stolici, avšak prozatím zůstalo rozhodnutí okresního hejtmana v platnosti. Okresní experti mohli podat stížnost proti vyhovění žádosti. Straně bylo ovšem též vyhrazeno právo odvolání z rozhodnutí odvodní komise. V mnohých zákonech se setkáváme s příkazem, aby bylo u komisionálního šetření dbáno hlasu i rady zástupce obce a okresu.

Základní překážky politické i národnostní pro vybudování a konsolidování potřebné státní správy ve všech jejích oborech odpady samozřejmě zrušením státního ústrojí a zřízení.

Jednotná úřední a národní organizace českosl. republiky musí si zjednat jasně a pevně zásady veřejné správy politické jako strážce pořádku i zákonnosti veřejného života. Vnitřní správa se má soustředit v jediném státním úřadě, každá dvojitost správy překáží výsledku. Lid má být sám svým správcem, tedy mu patří taková organizace správních úřadů, jejich kompetence a řízení, aby živil občanský v úřadech těch co nejvydatněji platně byl zastoupen. Tento požadavek nové reformy vnitřní správy demokratické vede nás k otázce, zda a do jaké míry má být občanskému živlu umožněno účastnit se jurisdikce veřejnoprávní. Záležitost tato jest v našich sousedních státech v celku dávno již rozhodnuta, avšak v jednotlivostech, organizaci, kompetenci a v řízení stále sporná a proto také nestejně upravena. Že rakouská vládní praxe na účastenství občanského živlu ve správě jurisdikce politických úřadů nepomýšlela, seznáváme z osnov komisí pro správní reformu, vypracovaných pro ministerské nařízení o jednacím řádu u okresních hejtmanství (okresních školních rad), jakož i pro úpravu řízení u nich. Ustanovení ona vyhovují však

i dle uveřejněných úsudků českých spisovatelů v plné míře požadavkům, kladeným pro náležité obstarávání správní jurisdikce. Správní justice — nalézání práva — byla u politických úřadů všech instancí dle zákonného obsahu prováděna a správním soudním dvorem kontrolována. Rakouská vnitřní správa neselhala za války pro svou nedostatečnou organizaci a přidělenou kompetenci politických úřadů, jak se obyčejně za to má, nýbrž z důvodů na snadě jsoucích, že nebyla a nemohla býti zařízena pro příkázané úkony po tak dlouhou dobu trvající. Místo, aby se schopné síly k úřadům přibíraly, odebíraly se jim a nahrazovaly neschopnými manipulanty, neznalými věci i řeči. Hlavní však příčinou pokleslosti politických úředních orgánů ve všech stolicích stala se divoká ingerence vojenských orgánů, pro onu službu docela neschopných, zákonů neznalých.

Naše nynější zákonodárství pustilo se do úpravy správní jurisdikce u okresních a župních úřadů s hlediska radikální demokratisace. Dle § 86. zákona ze dne 29. února 1920 o ústavní listině čsl. republiky má býti v nižších státních úřadech správních podle možnosti zastoupen živel občanský a budiž postaráno při správních úřadech o nejvydatnější ochranu práv a zájmů občanstva (správním soudnictvím). §§ 4. a 5. zákona téhož data o zřízení župních a okresních úřadů v republice čsl. zavádějí účast občanstva ve správě okresní a župní podle ustanovení zákona jednak okresními výbory a župními zastupitelstvy, jednak okresními a župními senáty. §§ 58. a 93. pak ustanovují, že o účastenství župních zastupitelstev a okresních výborů při rozhodování veřejnoprávních sporů určuje zákon vydaný dne 9. března 1920 o správním soudnictví u úřadů okresních a župních č. 158 sb. z. a n. čsl. republiky, jehož návrh předložil ústavní výbor zároveň s osnovou zákona o okresních a župních úřadech; zákonem tím se upravuje zvláště organizace senátů okresních, městských a župních. Zvláštní ustanovení má § 99. téhož zákona, pro Čechy, kde dříve působily v samosprávě okresní zastupitelstva a výbory i zemský výbor v příčině příslušnosti dozorčího práva nad obcemi a nad okresními výbory, že se toto dozorčí právo přístě jen s výhradou správního soudnictví může vykonávat. Také okresní náčelník (hejtman) a župan (župní výbor) může dozorčí právo příslušející mu dle zákona vykonávat jen s výhradou správního soudnictví. Takovéto pravidlo existovalo i dosud pro

vykonávání dozorcího práva nad úřadováním okresních hejtmanství v Čechách.

Ze zprávy ústavního výboru o návrhu zmíněného zákona vyjímáme tyto výklady: Státní ústrojí správní má se sloučiti se živlem občanským tím, že nové úřady okresní a župní budou úřady smíšenými, sestávajícími ze sborů volených a z úředníků státních; občanstvo má býti zákonem povoláno k rozhodující činnosti ve správním soudnictví v rozsahu dosud nikde neuskutečněném. V důvodové zprávě vládní se právem poukazuje na velmi nesnadný problém této organizační činnosti a poznamenává, že se otázkou organizační problém reformy správy nevyčerpává, nýbrž že bude nutno přikročiti k řešení otázek stanovení správního řízení a ručení státu za škody, způsobené jeho orgány, v čemž zároveň vězí otázka o odpovědnosti úřednictva, které se má převychovávat.

Dle § 37. zákona ze dne 9. března 1920 jsou trestní věci policejní z působnosti okresních a župních senátů vyloučeny. Pro tu kompetenci bude naléhavě nutno přikročiti též k jakémusi uspořádání norem tohoto předmětu, alespoň v objemu hlavních politických agend, jako živnostenského řádu, zákona o vodním právu; zde i v jiných větvích politic. trestního práva je často třeba nejen vyřknouti trest, pokutu, nýbrž i zjistiti a rozhodnouti o náhradě škody způsobené trestním činem neb opomenutím v t. zv. odhaesním řízení, které také postrádá moderní úpravy. Také bude nutná kodifikace trestního policejního řízení; začátky byly již podniknuty.

I. Pro vykonávání správního soudnictví — nalézání práva — je především zapotřebí zákonné úpravy oprávnění správních orgánů, která se ve svých funkcích mají spravovati dle vlastního uvažování; teprve úpravou těchto oprávnění správních orgánů a vymezení individuálních práv vzhledem k správě nastává možnost ustanovení zvláštních orgánů, jimž se svěří ochrana zákonných předpisů i ochrana individuálních práv jednotlivcových. K tomu účelu mohou býti povolány jednotlivé osoby právnicky vzdělané, státní úředníci, anebo zároveň s nimi také osoby volené občanstvem, znalci a důvěrníci ve smíšených úřadech, kolegiích. Správní jurisdikce může se u nižších úřadů prováděti buď jednou osobou, zkoušeným úředníkem, za příbrání odborníka, znalce, zároveň ve vykonávání jiných funkcí veřejné správy, jak se to dělo u rakous-

kých pol. úřadů I. stolice, nebo kolegiálně s občanskými důvěrníky dle přesně určeného řízení, ve výborech nebo senátech správních úřadů, což je pravidlem v některých německých státech. Správní soudnictví v pravém slova smyslu vykonávají jak u nás, tak i v cizině řádné správní soudy, obsazené vesměs zkušenými, právnícky vyškolenými soudci z různých oborů veřejné správy i stavu soudcovského.

Do působnosti jurisdikčních výborů a senátů u našich nižších a středních stolic správních úřadů budou patřiti i záležitosti volné vnitřní správy, často spojené s jurisdikčními funkcemi. Postup ve správní jurisdikci je volnější než u soudu; správní úředník nesoudí, nýbrž nalézá toliko právo, buď z vlastní úřední iniciativy anebo na návrh účastníka, žadatele či žalobce. V této funkci může se pohybovati i mimo přesná pravidla správního řízení v mezích splnomocnění užívati pravidel platných pro volné uvažování v případech posuzování veřejných zájmů, účelnosti a vhodnosti; uvažování takové není věcně neobmezené, nýbrž vázáno projednávaným předmětem úředního jednání. Úkol správního orgánu záleží často v intenci zákona, aby pátral, uznal, rozhodl se a vyjádřil o stavu dotyčné záležitosti, třeba nejde o rozřešení sporu stran. Zležitosti toho druhu se vyřizují prostým ústním sdělením výsledku šetření, aneb opisem komisionálního protokolu, nebo výslechem účastníků na př. při schválení provozoven výrokem: živnost je přípustna ve veřejném ohledu. Mnohé předměty veřejné vnitřní správy jsou takové povahy, že se rozřešení vzniklých sporů stane toliko znaleckým posouzením i vyjasněním věci; v takovém případě se vyřkne a vydá potřebné „osvědčení“, úřední potvrzení o výsledku jednání; tak se sporům předejde.

Jiného rázu jest projednávání veřejno právních sporů stran dle zákonů daných na ochranu osobních práv a zájmů jednotlivcových jakož i celých skupin společnosti. Spory takové mohou vzniknouti jednak mezi jednotlivcem proti správním orgánům úřadu, když snad porušil právo svým rozhodnutím či opatřením, jednak mezi jednotlivci samotnými — skupinami — pro vzájemné porušení osobních práv a zájmů. Takovéto projednávání sporů je podrobena určitým předpisům, jichž správní úřady pod následky nullity jednání, šetřiti mají, načež mají sporné strany zaručený nárok. Rozhodnutí těch sporů se vyřizuje ná-

lezem dle potřeby za určitých kautel. Bližší vyznačení pojmu volné vnitřní správy a veřejnoprávních sporů obsaženo jest v osnově min. nařízení pro jednací řád okresních hejtmanství a pravidla řízení, kterou vypracovala vídeňská komise pro reformu veřejné správy roku 1913, o níž bude pojednáno.

Pokusy některých německých theoretiků o systemisování aktů vrchnostenských správních úřadů, podnikané na základě různých method, neměly uspokojivého výsledku, neboť kritika pracuje dále. Každý čin působnosti správních orgánů má více méně povahu právního posudku, rozhodování, ale připouští zároveň volné uvažování odborníka, znalce věci. Stálé změny a rozšiřování veřejných poměrů, potřeb životních i kulturních, působí na dosah a výklad zákona; i kritika podléhá těm změnám.

Citovaný zákon o správním soudnictví u úřadů okresních a župních nevymezuje blíže kompetenci, totiž poměr k úřadům správním, což má být provedeno zvláštním zákonem; příslušnost jurisdikčních senátů stanoví se toliko v § 34. takto: „Okresní senáty jsou povolány rozhodovati právní věci, jež podle platných předpisů náležejí do působnosti oněch úřadů okresních, u nichž jsou okresní správy zřízeny. Župní senáty jsou povolány rozhodovati právní věci, jež podle platných předpisů náležejí do působnosti oněch úřadů župních, u nichž jsou župní senáty zřízeny.“

Okresní úřady vykonávají pak dle § 4. zákona o okr. a žup. úřadech ve svém obvodu vnitřní — politickou — správu, jež podle předpisů dosud platných příslušela v Čechách okresním hejtmanstvím a zastupitelským okresům, na Moravě a v Slezsku okresním hejtmanstvím a silničním okresům, anebo tímto zákonem nebo zvláštními zákony byla nebo bude okresním úřadům v čsl. republice přikázána. Župní úřady vykonávají (§ 5.) zase ve svém obvodu vnitřní správu, pokud podle ustanovení dosud platných příslušela zemským politickým správám (místodržitelství), zemským sněmům a zemským výborům, anebo která tímto zákonem nebo zvláštními zákony byla nebo bude župním úřadům přikázána.

Pro určení pojmu „právních věcí“ a „stran“ o nichž dává § 35. a 36. výklad ve smyslu tohoto zákona, jakož i pro vyznačení kompetence účastenství občanského živlu ve správě jurisdikce okresních a župních úřadů — výborů a senátů, mohlo by být dosti jasně použito přiměřeného ustanovení § 2.

zákona Nár. výboru čsl. ze dne 2. listopadu 1918 č. 3 sb. z. a n. o nejvyšším správním soudě. Nálezy rakouského správního soudního dvora i čsl. nejvyššího spr. soudu jsou spolehlivě a mnohostranně registrovány ve sbírkách, jichž lze snadno použít k posouzení přípustnosti jurisdikční kompetence u navržených okresních a župních senátů. Znění příslušného vrchnostenského výroku, aktu, jako osvědčení, výměr či vyrozumění, rozhodnutí, nález a opatření obsahu pozitivního, jako nařízení, anebo negativního jako zákaz, nerozhoduje v příčině nařikání jeho platnosti, nýbrž pouze obsah a účel celého aktu.

Dle ustanovení odst. 2. § 2. citovaného zákona čsl. republiky ponechávají se v platnosti z § 3. rakouského zákona o správním soudu, jednajícího o vyloučení některých záležitostí z příslušnosti správního soudu rakouského, toliko předpisy lit. a) a lit. f). V příčině kompetence bývalého rakouského říšského soudu, označené v lit. b) téhož § 3., se ustanovuje v odst. 4. § 2. cit. zákona čsl., že nejvyšší správní soud rozhoduje o stížnostech přikázaných dosud dle článku 3. lit. b) základního zákona státního ze dne 21. prosince 1867 č. 143 ř. z. soudu říšskému.

Podle toho zůstane, jako dosud, příslušnost státních i autonomních administrativních orgánů v platnosti; budou tudíž nadále rozhodovati o politických právech státních občanů, zaručených jim ústavou. Tato kompetence se má tudíž i novým okresním a župním úřadům — senátům, přiznati. Pod politickými právy se vyrozumívají všeobecná práva státních občanů, o nichž jedná hlava pátá ústavní listiny čsl. republiky.

Dále je podle znění odst. 2. § 2. cit. čsl. zákona také kompetence vyznačená v lit. e) § 3. rakouského zákona o správním soudu převzata do kompetence našeho nejvyššího správního soudu, totiž v oněch případech, v nichž a jak dalece jsou správní úřady oprávněny postupovati dle volného uvažování. Důsledkem tohoto ustanovení dlužno trvati na zásadě, že jest jurisdikční správa též v záležitostech volného uvažování oprávněna rozhodovati a opatření činiti. Konečně je co do stanovení příslušnosti nejvyš. správního soudu v odst. 3. § 2. vysloveno, že se ustanovení § 48. rakouského zákona o správním soudu z r. 1875 zrušuje; § ten pak zní: Příslušnost správního soudu ve věcech policejně trestních bude upravena ve spojení se zákonodárstvím o trestní policii. Rakouské zákonodárství se však toho nedomohlo.

Policejní trestní právo tvoří tudíž důležitý komplex správní justice i nejvyš. správního soudu; toto právo zasahuje bez mála do všech zákonů a nařízeních příslušnosti politických i samosprávných úřadů prvé stolice. Není pochybnosti, že se budou jeho vykonáváním de lege ferenda muset zabývatí justiční senáty u okresních a župních úřadů.

Nejzřetelněji se dá otázka příslušnosti správních úřadů v oboru jurisdikce vyjasniti probíráním obsahu některých agend prvé stolice; z takového rozboru lze též seznati potřebnou duševní schopnost orgánů působících ve veřejné správě. Takové agendy by asi byly:

a) Zákonodárství, upravující podmínky nabývání, pozbývání a užívání domovské i státní příslušnosti, jest velice spletité a rozsáhlé, pochází ze sedmi period. Spory o zjištění domovské příslušnosti nabývají tím větší důležitosti, čím větší jsou zájmy interesovaných obcí a jednotlivých osob i ústavů. S otázkou domovské i státní příslušnosti jednotlivce souvisí někdy podmínka životní existence jeho rodiny, nárok na hmotnou i osvětovou podporu obce, okresu i země; zaopatřování pro případ onemocnění, invalidity; tu jde o rozhodnutí předpokladu otázky chudinství. V dalším postupu řízení naskytá se nutnost rozluštění sporu o povinnosti náhrady léčebných a ošetrovacích nákladů nemocním a ošetrovacím ústavům aneb obci pobytu příslušníka. Se stavem domovské i státní příslušnosti jest v úzkém spojení záležitost mravní policie, zachovalosti, o níž vede okresní pol. úřad evidenci. Beze zjištěné domovské příslušnosti nelze prováděti zákon o postrku a vypovězení veřejnosti nebezpečných osob. Z těchto i jiných podobných funkcí správních úřadů jest zřejmo, že se jich zdárně nemůže účastniti každý člen leckteré dělnické nebo jiné ^{řá}organisace — laik. Při těchto a jiných úkonech správní jurisdikce se neobejdeme bez znalosti příslušných zákonů. Pro schopnost laika v tom oboru se vyžaduje také zkušenost v životním povolání. Zajisté nestačí formální kladení otázky a odpověď na ni bez možnosti jejího odůvodnění. Podrobí-li se soudce-laik soudci znalému práva a záležitosti sporu, není jeho hlas: „ano“ nebo „ne“ nic platný pro ochranu sporných stran; to by byl indolentní votant. Zákonná kautela v soudnictví jest: sporné strany nevydávati neschopným soudcům. Demokratisace správy, zlaicisování správní justice nesmí

jít tak daleko, aby obecnstvo trpělo škodu ; tak se osnuje a vyvolává absolutismus ulice !

b) Rozsáhlou působnost mají okresní správní úřady v záležitostech péče o pojišťování dělnictva a zřízenců v závodech ; spravování okresních nemocenských pokladen, pojišťování pro případ úrazu, pensijní pojišťování soukromých zřízenců.

Tu se rozhoduje o příslušenství členů dělnictva do různých nemocenských pokladen a úrazové pojišťovny, o řádném přihlášení a odhlášení členů, o příspěvcích do pokladen, o sporech vzniklých z nároku na náhradu vzešlých výloh léčebných a ošetrovacích mezi závody, obcemi a nemocenskými pokladnami. Je na snadě, že se v této kompetenční sféře nalézají také trestní působnost příslušných úřadů a orgánů. Nelze přehlížeti, že se v tomto oboru správního soudnictví občanský živel povolání dělnického zdatně a prospěšně může zúčastniti, při čemž arciž rozhoduje znalost organizačních a životních poměrů, zkušenosti nabyté v zařízení a spravování příslušných organizací, především pak důvěra všech příslušníků, ne toliko jednotlivých dělnických tříd.

c) Docela jiného rázu jest činnost okresních úřadů v záležitostech náboženského kultu katolické církve. Tu je na prvním místě konkurenční řízení ku zjištění práv a povinností uhrázení nákladu potřebného na stavbu, opravu a zachování kostelních i vedlejších budov, farních obytných i hospodářských stavení, příspěvků k zaopatřování kostelních i bohoslužebných potřeb, paramentů. Přispívající konkurenti liší se dle starých, ale dosud platných norem předem v tom směru, že má konkurenční povinnost místa u některých konkurentů teprve tehda, když není hlavní konkurent, koslel farní a mateřský, schopen ze svého výdajného jmění náklad uhraditi. Další rozdíl spočívá v tom, že jsou jiní konkurenti mimo kostel povoláni k úhradě nákladu určitého druhu, ne v celku. Nestačí-li důchody farního kostela, má náklad za řemeslnické práce a hmoty hraditi kostelní patron — majitel velkostatku ; zbývající náklad na práce nádenické, podávačské a za dovoz stavebního materiálu se pak rozvrhne dle přímých daní předepsaných katolickým příslušníkům přířazených obcí, osad. Beneficiát jako uživatel hospodářských a obytných budov má sám hraditi náklad, pak-li kostelní jmění není výdajné. Je zřejmo, že se takového řízení a rozhodování může účastniti znalec stavební, účetní a

pokladniční, kterým by náleželo přezkoumání rozpočtu nákladu. Za správné šetření zákonných norem musí ovšem v každém případě ručiti referent, státní úředník právník.¹⁾

d) U všech druhů živnostenských a průmyslových podniků musí okresní politický úřad vyvinovati velmi čilou činnost. Při těchto úkonech jedná úřad zhusta volně sám, jindy zase pomocí svých odborných znalců. Činnost tato obsahuje též rozhodování sporů účastníků přímých i nepřímých; vyřizování žádostí za udělení koncesovaných živností, zvláště živnosti hostinské a výčepnické vyžaduje mnoho šetření místních, rozhodování sporů o právech i zájmech veřejnoprávních i soukromoprávních různých účastníků. Pro schvalování živnostenských provozoven je předepsáno ediktní vyzývací řízení se všemi skutečnými i domnělými účastníky; často se má záležitost i po strance stavební vyšetřit i vyříditi v dorozumění se stavebním úřadem. Nemenší důležitosti jest vyšetřování a rozhodování trestních případů živnostenského řádu; jde tu někdy o podmínky životní existence živnostníka, jemuž se může uložit pokuta a odejmouti koncesní oprávnění, u vykonávání trestu omeziti i docela zakázati provozování živnosti, konfiskovati živnostní nářadí a uzavřiti provozovnu. Úspěšné účastenství laiků při obstarávání správní jurisdikce v tom oboru lze očekávati od přibrání znalců odborníků v různých živnostech a podnicích, kteří nabyli znalosti a zkušenosti vlastním provozováním živnosti. Znalce — přisedící soudce — měla by vybírati živnostenská společenstva, po případě tovární podniky.

e) Nejobtížnější úkoly pro správního úředníka, právníka, technika i zdravotního znalce vyskytují se ve vodoprávním řízení, kdež se jedná o existenční podmínky lidského života, polního hospodářství, chovu dobytka, o zužitkování vodní síly k pohonu vodních strojů, pro dopravu zboží a jiné. Správním úřadům náleží především zjistiti okolnosti o právní povaze vodstva, o přípustnosti a míře užívání vody od soukromníka, majitele pozemku, o možnosti všeobecného užívání vody, o zřízení vodních děl, zařízení k bránění se škodlivým vodám, o úpravě vodních toků, o zakládání a správě vodních družstev. Ve vodoprávním řízení jsou otázky soukromého i veřejného práva často úzce spojeny. Zákon splnomocňuje politické úřady, by při luštění takových

¹⁾ V Samosprávném Obzoru z 1879 je toto konkurenční řízení dopodrobna probráno.

otázek užívaly vyvlastňovacího práva proti soukromoprávním účastníkům. Také trestnímu policejnímu právu jest odkázáno široké pole činnosti vyšetřovací a rozhodovací. Tu má místo t. zv. adhaesní řízení pro zjištění náhrady škod, způsobených svévolným jednáním pachatele na vodních dílech a vodotečích neb opomenutím výkonu nařízeného vodoprávním a bezpečnostním úřadem. Výběr občanských účastníků ve vodopravním řízení a rozhodování nebude lehký; obyčejný člověk bez odborné znalosti a zkušenosti v každém jednotlivém případě jednání nemohl by v této jurisdikci úspěšně působit. Správní úřady by se měly s povolanými organizacemi, zdravotními i stavebními znalci, s odborníky různých druhů průmyslu a rolnického stavu dohodnouti o přibrání schopného soudce-laika do senátu, kterému bude spor rozhodnouti.

f) Bylo již výše naznačeno, že správním úřadům první stolice přináležela i ve vojenských záležitostech rozhodovací kompetence, jako žádosti rodičů i příbuzných v příčině branců, majitelů zděděných hospodářství za příznání úlevy při vykonávání branné vojenské presenční služby, rozhodnutí o sporech vzniklých z nároků na náhradu výloh za konanou vojenskou příprěž, škod způsobených na poli vojenským cvičením, vyměřování vojenské taksy, přiřknutí vyživovacích podpor příbuzným branců i dovolenců povolaných na vojenská cvičení. I trestní kompetence má pro nešetření branných předpisů často místa. Za občanské účastníky v těchto jurisdikčních senátech hodily by se nejspíše živlové, z kterých se armáda pravidelně doplňuje, totiž z kruhů dělnických, živnostních a polního hospodářství.

g) Obor zdravotních předpisů je velmi vyvinut, není zákona veřejné vnitřní správy, který by nebyl propleten zdravotními opatřeními. Nové zákony o ochraně lidského zdraví, o tlumení dobytčích nemocí — moru i nákaz — přikazují politickým úřadům a zdravotním orgánům rozsáhlou působnost. Provádění různých úkolů zdravotními zákony předepsaných zasahuje velmi citelně do soukromého majetku, ochrany domácnosti a rodiny. Ohrožení toho druhu se může díti opatřením desinfekčním, přesídlením nemocných lidí, prohlídkou přibytku. Zákon k zamezení dobytčího moru a utlumení dobytčí nákazy splnomocňuje úřední orgány omezením neb zákazem obchodování dobytčím, nuceným porážením dobytka, v kterémžto případě se poskytuje náhrada ze státní pokladny. V trestním řízení pro přestupky a přečiny toho zákona se jedná o značné

jmění provinilců. Schopnost účastníků šetření a rozhodování dle těch zákonů má býti zvláště kvalifikována a dle toho i spolučinnost odpovědná. Účast měli by míti zdravotní znalci pro chov dobytka, po případě i obchodníci dobytkem.

h) Správní okresní úřady jsou i v některých stavebních záležitostech kompetentní; přináleží jim dozorčí právo nad obecními stavebními úřady. Rozhodují v druhé stolici o usneseních obecních stavebních úřadů pro porušení stavebního řádu. Zákon pro ochranu polního majetku, proti polnímu pychu, ponechává příslušnost jednání okr. pol. úřadům pro případ podjatosti obecního představenstva jako trestního senátu; v případě stížnosti pro polní pych proti obecním orgánům — polním hlídačům. Těmto úřadům přísluší také rozhodování o stížnostech proti nálezům obecních představenstev a statutárních měst ve věcech ochrany polního majetku. Podobná ingerence patří okr. pol. úřadům i ohledně šetření ustanovení čeledního řádu. Okresní úřady rozhodují o všech stížnostech — rekursech — podaných proti trestním nálezům obecní rady, obecních trestních senátů, starosty a dvou obecních radních. Volba schopných účastníků z občanského živlu pro případné senáty okresní i župní bude zajisté obtížnou!

II. Co do organizace nižších státních správních úřadů, v nichž bude podle možnosti zastoupen živel občanský, jednak v okresních výborech, jednak pak v župních zastupitelstvech, aby bylo postaráno o nejvydatnější ochranu práv a zájmů občanstva (správní soudnictví), stanoví § 89. ústavní listiny, že se ústrojí těch úřadů určuje v zásadě zákonem; taktéž znějí §§ 58. a 93. zákona o zřízení župních a okresních úřadů. Nové tyto úřady budou úřady smíšenými, sestávající ze sborů volených, čestných, a z úředníků státních; státní správě má býti zabezpečen přiměřený vliv v zájmu jednotnosti a jednoduchosti celé veřejné správy. Všimneme-li si ustanovení zákona o správním soudnictví, neposkytuje nám této záruky organizace jurisdikčních senátů.

1. Okresní senát skládá se z okresního náčelníka a dvou přisídících laiků; okresní náčelník může ustanoviti svým zástupcem některého z úředníků okresního úřadu, jenž má provésti celé řízení. Přisídící mají toliko právo účastniti se ústního líčení a právo hlasovati při usneseních a rozhodnutích; pro každé místo přisídícího bude současně ustanoven i jeden náhradník.

Počet přisedících a náhradníků stanoví na jeden rok župan; okresní výbor je volí podle zásady poměrného zastoupení; volba — čestný úřad — nemůže být odmítnuta. Župan může vysloviti, že správní soudnictví pro neúčastenství přisedících přechází na rok na předsedu senátu. Zvláštní kvalifikace se pro přisedící nežadá.

2. V městech s vlastním statutem a v městech municipálních jest povolán k výkonu správního soudnictví starosta města, je-li zkušný právník, spolu s dvěma přisedícími. Potřebný počet přisedících a náhradníků volí městské zastupitelstvo v listopadu každého roku. I tu se nežadá nějaká kvalifikace. 3. Župní senát skládá se ze dvou úředníků a tří přisedících. Jako úředníci náležejí k senátu župan a jeden úředník konceptní neb odborný župního úřadu. Župan může pověřiti svým zastupováním vyššího konceptního úředníka. Župan určí každého roku, kolik míst přisedících a náhradníků třeba zříditi; volbu výkoná župní zastupitelstvo; volební řád byl vydán zvláštním zákonem. Úřad je čestný a může být odmítnut; od zvoleného soudce se nepožaduje zvláštní schopnost, odborná znalost a pod. Podrobnější předpisy o ustanovení senátu a povolání přisedících vydá ministr vnitra nařízením.

Když je správní soudnictví přikázáno působnosti župních zastupitelstev a okresních výborů (§§ 58. a 93.), jest důsledným požadavkem, aby předsedové jurisdikčních senátů, totiž župani a okresní náčelníci, pokud se týče jich náměstkové, byli znali veřejného práva, jakož i jich referenti, jinak se nedá očekávati tak náležitá a kýžená ochrana práv a zájmů občanstva. Odůvodnění požadavku toho plyne též z ustanovení § 93. ústavní listiny, kterým se veřejným zaměstnancům bez rozdílu ukládá, aby v úřední své činnosti dbali ústavních a jiných zákonů; to musí platiti i o občanských členech správních úřadů. Nikdo se nemůže činiti odpovědným za jednání a opomenutí, která spáchal z nevědomosti, na kterých neměl žádného vlivu. § 7. zákona o žup. a okr. úřadech praví: Přednostové úřadů jsou za řádnou správu svých úřadův a ústavů jim podřízených odpovědni podle jednacního řádu, který vydá nařízením ministr vnitra v dohodě se zúčastněnými ministerstvy. Na důležitost úřední odpovědnosti ukazují také ustanovení §§ 20. a 26. jednacního řádu o právech a povinnostech

župního úřednictva při jednáních žup. zastupitelstva a výboru; podobně zní § 75. ohledně úřednictva okresních úřadů.

Zbývá po zevrubném označení kvalifikace předních funkcionářů zmínit se o působnosti a schopnosti podřízených orgánů. Úřední jednání začínají přípravnými pracemi, které se mají řídit dle důležitosti sporného případu; sem patří důkladné šetření o podstatě sporu, vedlejších příčin, což se obvykle děje na místě sporu za přibrání znalců a výslechem účastníků. Řídícímu komisionální šetření přináležejí vypracování a odůvodnění návrhu vyřízení sporu. Takové práce mohou a mají samozřejmě prováděti znalci zákona, odborníci školení a dokonale vycvičení v praktickém výkladu zákonů a úředních předpisů. Nelze totiž očekávati, že by se přípravnými pracemi a přednáškou referátu mohli zabývati členové senátu povolani z občanského živlu.

Zákon o žup. a okr. úřadech klade sám na několika místech váhu na to, aby orgány působící ve veřejné správě byly schopny k obstarávání funkcí, jakož i aby většina funkcionářů nepocházela z volených členů. §§ 49. a 88. mají ustanovení o zřízení finančních komisí v žup. zastupitelstvech a okresních výborech; do těchto komisí jest přibrati odborníky. Rozsah oprávnění a povinností laiků-čestných úředníků při obstarávání správní jurisdikce má býti upraven služebním řádem, dle kterého se má též posuzovati odpovědnost těchto funkcionářů.

Organisační činnost jest dle důvodové zprávy vládní vůbec problémem velice nesnadným a vyžaduje pečlivé pozornosti, nemá-li býti nevhodnou a neúčelnou organisací celý rozvoj podvázán nebo na velikou škodu občanstva znemožňován.

III. Po vylíčení zásad, které by mohly sloužiti k určení kompetenčního kruhu a organisačního zřízení nových smíšených sborů (senátů) u župních zastupitelstev a okresních výborů, dlužno konečně přihlédnouti k otázce o zásadách upravujících jednací řád a administrativní řízení pro jurisdikční senáty. § 43. zákona ze dne 9. března 1920 stanoví, že okresní a župní senáty vyřizují věci do jejich působnosti náležející ve zvláštním řízení správním, jež upravuje zákon. Vláda příslušný zákon, v němž zejména řízení byla věnována veliká část, připravila, ale pro krátkost času nebylo možno jej již celý projednati. Jak známo, působil nedostatek a zastaralost předpisů po té stránce moderním požadavkům vyhovujících, největší nesnáze reform-

nímu pokroku za rakouských vlád. První a nejdokonalejší krok v tom učinila vídeňská komise pro správní reformu, když vypracovala a r. 1913. tiskem uveřejnila osnovu ministerského nařízení o jednacím řádu pro okresní hejtmanství a pravidlech pro řízení u politických úřadů; této osnově byly přiloženy „Vysvětlivky“ referenta Schwartzenu-a. O řečeném jednacím řádu bylo uveřejněno ve „Správním Obzoru“, ročník VII., obšírné a jasné pojednání dr. Ant. Hassmanna, jehož úsudek je celkem přízniv a praktičnost jednacího řádu uznána. Úvahy k Schwartzenu-ovu návrhu „Pravidel správního řízení“ a „Vysvětlivkám“ podal univ. prof. dr. Hoetzel v „Správním Obzoru“, ročník VII. Zvláštní pojednání téhož autora jest obsaženo ve „Sborníku věd právních a státních“ z r. 1914. „Jest to účtyhodná práce, a její cenu stupňují vývody „Vysvětlivek“, v kterých vidíme brilliantní ukázkou odborné i stilistické vyspělosti jejího původce“, zní úsudek. Obou těchto prací může se použití se zcela dobrým výsledkem pro úpravu jednacího řízení našich nových jurisdikčních senátů. V návrzích rozlišují se dvě skupiny právní činnosti volná — ryzí správa a nalézání práva v oboru ochrany veřejnoprávních práv a zájmů jednotlivce. Tyto pojmy jsou v osnově přesně odděleny a zvláště vykládány. Jednotlivé funkce a výsledky úředního šetření, přípustnost opravných prostředků a jiné důležité otázky administrativního řízení jsou znalecky dokonale probrány. Zvláštní péče jest věnována úředníkům „odborníkům“ a znalcům ve vnitřní správě; ponechává se jim velká samostatnost ve vyřizování vlastních spisů a návrhů, jsou rovnocenní s právníky a odkázáni na vzájemnou práci i podporu, korreferenty. Celkem se však v těchto osnovách zachovává byrokratický — osobní — princip řízení, buď v osobě chefa okr. úřadu anebo jeho náměstka; oba mají právnickou kvalifikaci. Aby se pro řízení a rozhodování v ponavržených jurisdikčních senátech zjednal potřebný soulad mezi státními úředníky, úředními odborníky a volenými členy — laiky — bude nutno pozměniti a doplniti ona ustanovení zmíněných návrhů, kterými se má upravit organisace a úřední jednání — nalézání práva — v kolegiálních smíšených senátech. Řízení ono by ani nepodléhalo větším změnám z příčin instančních. Kolegiální zřízení záleží v tom, že k vykonávání úředních záležitostí existuje množství úředních osob, jichž rozhodnutí, usnesené předepsaným způsobem, tvoří jednotnou vůli

úřadu. Všechny práce řízení nedají se kolegiálně prováděti; zvláště ve vyšších instancích má byrokratické řízení často místa; předsedati a řízení vésti může toliko jedna osoba, z čeho se odůvodňuje podřízenost účinkujících orgánů. Důležitá je otázka, zdali a jakým způsobem se mohou laici účastniti předběžného a vyšetřovacího řízení. Pokud jde o ústní řízení se stranami u úřadů, nelze o účasti pochybovati, naopak, jeví se býti nutnou. Pro úplnost řízení a náležitou informovanost nemohou se čestní členové senátů vyloučiti ze styku s odbornými orgány pol. úřadu, svědky a znalci, z posuzování směrodatných momentů skutkové povahy ve věcech trestních; také nahlédnutí do úředních spisů má býti volné. Nález o sporu jest společný akt všech členů senátu, taktéž však i jeho odůvodnění. Členové nesouhlasící s návrhem nálezu, podaným referentem, jsou důsledně své odpovědnosti povinni své odechné náhledy odůvodniti a protokolovati. § 4. zákona o správním soudnictví ustanovuje, že přísedící mají toliko právo účastniti se ústního líčení a právo hlasovati při usneseních a rozhodnutích, ať jsou činěna v ústním líčení, po ústním líčení, či bez něho.

IV. Nemůže asi přesahovati rámeček našeho úkolu, jestiže k jeho odůvodnění úspěšné proveditelnosti uvedeme výsledek porad, návrhů a usnesení vídeňské komise pro správní reformu, v letech 1911—14 uveřejněných, o účastenství občanského živlu — laiků — při správní jurisdikci.

V anketě, která měla přípravné práce pro tu komisi, byla též vedena rozprava o správním soudnictví; o podstatě nebyl získán celkový jasný úsudek. Někteří experti se vyslovili proti možnosti vykonávání funkcí ve správní justici dosavadními orgány pol. úřadů; žádali, aby komisionální šetření a rozhodování dle vodního zákona a živnostenského řádu bylo svěřeno řádným soudům, aby do organizace správní jurisdikce byla povolána alespoň polovice funkcionářů ze stavu řádných soudců. Tvrdilo se, že je jen soudcovská nezávislost ochranou obecnostva; jakou zárukou pro tuto ochranu může býti úsudek laika, jenž svůj názor nemůže a také nemusí odůvodniti? Proti působení laiků bylo poukazováno na nedostatečně upravené administrativní řízení.²⁾

²⁾ Podrobnější propracování viz v článku: Zdokonalení správní jurisdikce u politických úřadů působením komise pro sp. reformu v „Správním Obzoru“, r. VI.

V jednotlivých výběrech a v plenárních schůzích komise konaly se však živé debaty i porady o organizaci správního soudnictví, spojeného s účastenstvím laického elementu. Vídeňský univ. prof. dr. Bernatzik vypracoval návrh zákona o zavedení správní jurisdikce o 425 paragrafech, který předložil výborům komise s obšírným odůvodněním a „Přehledem o důležitých zařízeních v cizině na poli správní jurisdikce“, jež sestavil univ. prof. dr. v. Laun. Bernatzik nenavrhuje „soudnictví“ ve správě; dle jeho návrhu tvoří správní jurisdikci toliko zvláštní řízení pro ni platné a sice kolegiální, kde by v ústním řízení účinkoval odpovědný státní úředník a čestný, neodpovědný laik, přisedící volený na jeden rok, t. zv. *Zweimännerkollegium*. Pro toto řízení jsou navrženy prazvláštní zásady, kterých nelze uskutečnit, a proto také celý návrh ve výběrech i v plenární schůzi propadl. V kolegiu „dvou mužů“ má míti každý stejné votum v rozhodování, jeden má právo veta proti druhému, bez souhlasu obou nelze platně rozhodovati, v kterémžto případě se záležitost „devolvuje“ na vyšší instanci, po případě i na třetí, poslední. Zvláštností toho procesu je dále zavedení t. zv. „evokačního“ práva vyšší instance, dle kterého může tato celé skupiny záležitostí vnitřní správy i jednotlivé sporné případy z příslušnosti nižší stolice převést do kompetence instance vyšší z ohledů na zachování tvrzené odpovědnosti ministra vnitra. U třetí instance ministerstev by kolegium dvou mužů již nepůsobilo, nýbrž komise znalců, poradních členů. Kompetence toho kolegia měla by místa pro případy porušení subjektivních práv i zájmů veřejnoprávních; také rozhodnutí a opatření vydaná politickými úřady dle zásady volného uvažování by podléhala rozhodování dvou mužů. Přisedící kolegia a náhradníci mají býti voleni občanstvem na základě voličské listiny, sestavené okresním hejtmanem a potvrzené mistodržitelem; zvláštní kvalifikace se u laika nežádá; volba se musí přijmout, byl by to nucený čestný úřad bez náhrady. Přisedící u II. stolice se měli voliti po ternovém návrhu mistodržitele od zemského výboru; úřad ten nebyl by nucený, člen by bral náhradu.³⁾ V celém elaborátu prof. dra. Bernatzika, založeném na důkladné znalosti zákonodárství, najdeme mnohé, vědecky promyšlené zásady procesu, z kterých lze — přes příliš theoretické ideje —

³⁾ O předmětu tom bylo v „Oesterr. Zeitschrift für Verwaltung“ v letech 1916 a 1917 uveřejněno delší pojednání.

úspěšně čerpali bohatý materiál pro praktickou úpravu administrativního řízení.

Hrabě Schönborn navrhoval zřízení okresních a zemských správních soudů, složených ze soudních a politických úředníků; předsednictví u okresních správních soudů měli mítí presidenti krajských soudů; laicky element byl vyloučen. Navrhovatel odvolal však svůj projekt.

Jeden z nejpilnějších seriosních členů reformní komise byl bývalý ministr vnitra, baron Haerdtl. Vypracoval „Základní pravidla reformy pro organizaci vnitřní správy, státní i autonomní, se zřetelem na správní soudnictví“. Ve „Vysvětlivkách“ uvádí případy, ve kterých mnohé zúčastněné strany nenalézají dosud dostatečné ochrany proti nezákonným aktům správních úřadů. Sem patří policejní trestní právo, spory obcí s osadami o majtkové věci, o užívacím právu obecního statku, o národnostních sporech menšin. Navrhl pro rozhodování těchto sporů a pro porušení individuálních práv povahy veřejnoprávní zřízení zemských správních soudů první stolice pro jednotlivé korunní země anebo skupiny území. Organizace měla být taková, že by se rozhodovalo v senátech o třech členech, jeden člen měl mítí zkoušku z občanského, dva ostatní ze správního práva; laikové nejsou připuštěni. Druhou instancí by byl správní soudní dvůr. Politická správa měla být řízena okresními hejtmanstvími a místodržitelstvím dosavadním způsobem. Když pak byl návrh téhož referenta pro zřízení krajských zastupitelstev a úřadů u komise zamítnut, odvolal Haerdtl tento projekt, modifikoval jej na organizaci policejního trestního práva v tom smyslu, aby trestní nálezy u politických úřadů vydávali jen práva znalí a zkoušení úředníci; u místodržitelství se měly ustaviti tři stálé senáty pro trestní agendu, by tyto záležitosti nebyly tak bagatelně projednávány, jako se to děje dosud.

Komise modifikovaný návrh jednomyslně přijala. Usnesení to, jako i jiná usnesení měl I. a IV. výbor komise formulovat a redigovat, k čemuž však nedošlo pro nedostatečný počet přítomných členů. Vypuknutím světové války a pro následky válkou nastalých změn v státním ústrojí monarchie zůstaly bohaté, vědeckými methodami provedené práce reformní komise bez přímého pozitivního výsledku. Pro znalce věci, theoretiky a prak-

tiky, činné ve veřejné správě, mají všechny návrhy, zprávy a protokoly této komise stálou cenu.

V. Zlaicisování naší vnitřní správy, státní i autonomní, dalo v novější době také domácím spisovatelům podnět k obšírnému bádání. Pro důležitost objektivního posouzení a úspěšného použití příslušných úsudků o institucích kodifikací zamýšlených zaznamenáváme tyto: Univ prof. dr. Hoetzl se vyjádřuje v posudku o otázce „Autonomie zemí“, uveřejněném ve „Sborníku věd právních a státních“ z r. 1916—17 takto: „Není pochyby, že spolupůsobení čestných a byrokratických živlů v témže úřadě má už o sobě znamenati mnoho dobrého, ale nemusí. Všecko záleží na výchově a smýšlení lidu, na jakosti živlů laických a byrokratických. Který systém se lépe hodí na naše poměry, nedá se určití a priori, nýbrž jen empiricky. Máme podobné smíšené úřady: zemské a okresní školní rady, odhadní komise daňové. Jest uznávaným úsudkem, že se tyto organizace neosvědčily.“ Ze stati dra. K. Laštovky, odb. rady minist vnitra, „Reforma správy politické“ (Správní Obzor ročník XI.) vyjímáme pro náš předmět poznámku: Otázka účastenství živlu laického ve vnitřní správě vyžaduje zvláštní pozornosti; jde o to, aby živlu laickému bylo poskytnuto co nejrozsáhlejší rozhodování, ale ovšem tak, aby tím celostátní zájmy netrpěly. Součinnost občanstva ve veřejné správě bude záležití ve spolurozhodování v případech, kdy strana naproti úřadu domáhá se nějakých práv, nebo uplatňuje ochranu svých práv a zájmů; jde tu o myšlenku správního soudnictví. Ale ovšem, veřejná správa, má-li býti řádně obstarávána, potřebuje zdatného úřednictva, jež by, jsouc výborně odborně připraveno, věnovalo se povinností svým s chutí a plnou oddaností: bez něho sebe větší vliv laických elementů nebude míti plného úspěchu.“

Dr. K. Štastný klade v pojednání „Několik slov k reformě správy“ v Správním Obzoru ročník XI. váhu na to, že „bude nutno, aby praktici ve veřejné správě byli vybíráni pro svůj obor z osob ve svém oboru skutečně zkušených. Nelze tvrditi, že by všichni občané representováni svými volenými důvěrníky (v obecních komisích) stejným právem rozhodovali v trestních senátech jako v záležitostech zdravotních, stavebních, školských, neboť k rozhodování o těchto látkách jest třeba a možno uplatnití v prvé řadě zvláštní odborné vědomosti. Jest skvrnou řádně

správy, když činnost soudcovská svěřena jest rukám laickým a zaujatým“. K těmto varovným hlasům poji se také apel k politickým úředníkům ve Správním Obzoru roč. XI. „Dnes mluví se o t. zv. odbyrokratisování a myslí se při tom na to, aby na místě zapracovaných úředníků, kteří po léta sbírali zkušenosti. . . vstoupili laici! Nutno bezpodmínečně trvati na tom, aby ve správních úřadech (zejména politických) byli pouze lidé skutečně schopní a vědomí své povinnosti a odpovědnosti, tím větší, čím více lidí neschopných, domýšlivých a prázdných, lidí s malým nebo žádným rozhledem vedralo se do ústředních úřadů“.

Uskutečněním spolupůsobení laiků ve správě jurisdikce okresních a župních úřadů — senátů, bude na správního úředníka z povolání — právníka i odborníka, uvaleno nové velké břemeno ve studiích i pracích. Bude jim uplatňovati vliv v řízení jednání o sporu a o rozhodování vůči laikům; i vůdcové snahy demokratisace — zlaicizování veřejné vnitřní správy musí si býti vědomi toho, že účastenství to, zvláště v obstarávání správního soudnictví, bude vyžadovati duševní vyspělosti, obětavosti, času i práce občanského živlu. Pomine-li nebo ochabne taková snaživost a bedlivost, pak je práce marná a celé zařízení bezúčelné. Kontrola vyšších správních úřadů a soudů nemohla by nedbalost a slabost orgánů překonati, když jest z jejího vlivu vyjmuta.

V rakouské republice ozývají se proti zamýšlené reformě vnitřní správy spolky politických úředníků, jelikož má býti úředník z povolání toliko pomocníkem laika, jenž by chtěl řídit i rozhodovati; úkol odůvodnění rozhodnutí a vyřízení sporu připadl by pak úředníku. O jistotu správního a věcného obstarávání úkolů navržených smíšených úřadů — senátů okresních a župních, má býti postaráno neomylným regulativem: Zákonným zajištěním obsahu práv a povinností, totiž odpovědnosti správních orgánů i státu za škody způsobené liknavostí a neschopností jeho orgánů.

Snahy o demokratisaci veřejné vnitřní správy hospodářské a kulturní jsou chvalitebné, pokud se má správa zdokonaliti, urychlití a zlevnití spolupůsobením občanského živlu; všechny zkušenosti nynější doby učí nás bohužel o pravém opaku toho cíle. Škoda jen, že se o zákonném návrhu tom v poslanecké sněmovně nevedla žádná debata, takže vlastně neznáme náhledy po-

volaných zástupců lidu a širší veřejnosti o posuzovaných jednotlivých ustanoveních zákona.

Agitace, řízené proti úřednictvu z povolání jako byrokratickému, lidu nepřátelskému orgánu, postrádají podstatného odůvodnění. Bureau je kancelář, dílna s pracovním řádem; za nezdar prací v těchto dílnách odpovědno jest především zřízení, nikoli však jednotlivý pracovník. Všichni jsme z lidu pro jeho moc a zdar, avšak vždy vzájemným přičiněním, upraveným danými poměry a nabytými zkušenostmi.

E. Chalupný:

Právní filosofie V. S. Solovjeva.

Do života největšího soustavného myslitele ruského Vladimíra S. Solovjeva (1853—1900) právní problém zasáhl způsobem nejrozhodnějším: svým odporem proti trestu smrti, jež nebál se veřejně projevit vůči samému carovi, když po zavraždění Alexandra II. prohlásil, že jeho nástupce nemá práva k popravě vrahů jeho, připravil se o skvělou kariéru a odhodlaně se dal na dráhu samostatného myšlení, proskribovaného oficiální vědou i církví. Po vydání jeho ethického veledíla „Opravdanije dobra“ B. N. Čičerin, vynikající právník, jež Solovjev sám uznával za „nejvšestrannějšího současného učence v Rusku a snad i v celé Evropě“, napsal, že Solovjev je pro ruskou vědu — ztracen. Odsudky takové nemohly arci zabránit, aby genius nejznamenitějšího moderního ethika posléze nepronikl k uznání doma i za hranicemi. Je na čase, aby i národ český důkladněji si povšimnul jeho díla, z něhož dosud je do češtiny přeložen (r. 1917 Annou Teskovou) pouze kusý výňatek „Duchovních základů života“, a o němž čeští historikové filosofie nevědí a nepíšíou ani tolik, jako o nejobskurnějších filosofech německých.

Že v oboru práva závislost naše na literatuře německé jest ještě tužší a tísnivější nežli v oborech jiných, je pochopitelné, když za Rakouska české právo téměř zmizelo z denních pořádků, a když i nejcennější práce velmistra českého práva vyšly jen v jazyce německém. Je konečně třeba, abychom se z otroctví toho vymanili, abychom v československém státě k českému právu